

HÍRMONDÓ

[TIZENKETTŐDIK]
DECIMA SECUNDA

EJUSDEM GENERIS

Az nótája Lucretia énekének

- 1 Széllal tündökleni nem ládd-é ez földet gyönyörű virágokkal? Mezők illatoznak jószagú rózsákkal, sokszínű violákkal, Berkek, hegyek, völgyek mindenütt zöngenek sokféle madárszókkal.
- 2 Új rózsakoszorúban kegyesek, szüzek ifiakkal táncolnak, Jószavú gyermekek vígan énekelnek, mindenek vígan laknak, Mind menny, föld és vizek, ládd-é, úgy tetszenek, mintha megújulnának.
- 3 Sőt még Cupido is mostan feltörlötte homlokán szöke haját, Gyöngé szárnyacskáján té-tova, mint angyal röpül, víg kedvet mutat, Szerelmes táncokban kinek-kinek adván kezére szép mátkáját.
- 4 Azért ne bánkodjál, én jó vitéz társom, ürülj minden gondoktól, Eléggé hordoztuk heában az sok bút, legyen már tőlünk távol, Mostan igyunk, lakjunk, vigadjunk, táncoljunk, távozzunk bánatunktól!
- 5 Nemde valakiért aggasztaljuk volt mi inkább ifjú éltünket, Kiből azt sem tudjuk, hol és mely órában kiszólnak bennünket? Kivel mit gondoljunk? Ha Isten jó urunk, ő mindennel jól tehet.
- 6 Aggasztaló bánat, búszerző szerelem távol legyen mitőlünk, Jó borokkal töltött aranyos pohárok járjanak miközöttünk, Mert ez napot Isten örvendetességre serkengeti fel nekünk!
- 7 Marullus poeta azt deákul írta, im, én pedig magyarul, Jó lovam mellett való füven létemben fordítam meg deákbul, Mikor vígan laknám vitéz szolgálommal, távozzván bánatimtul.

"Áldj meg vitézséggel s az jó hírral névvel,
Hogy szép tisztességgel mindent végezzek el,"

Balassi gyermekkora, érlelődésének éve - Egy életrajzi regény nyomán -

1554-ben egy viharos októberi szombat reggelen Zólyom, Divény, Kékkő és Liptóújvár kapitányának felesége, Sulyok Anna fiúgyermeknek adott életet.

A bércecs-völgyes végvidék nem rejtett csendes zugot akkoriban. A nemcsak szemre szép, de erős kővárakban még a szolgálak is "vitéz szolgálak" voltak, fegyverforgatásban kiváló valamennyi.

Lovuk felnyergelve, kardjuk az oldalukon éjjel és nappal. Így volt ez Zólyomban is.

Itt cseperedett fel a kis Bálint úrfi. Fekete göndör hajú, zöldet szikrázó, nagy barna szemű, magas homlokú, ezüsthiganyként izgó-mozgó legényke volt.

Divény vára a múlt század elején.

Balassi János még önmagánál is jelesebb végvári kapitányt akart faragni kisfiából. A kis báró már öt éves korában úszott és lovagolt. Hamarosan tarkára pingált apró fegyvereket kapott, azokkal kellett szorgalmasan gyakorolnia.

Cérnahangú csatakiáltásokat visítva vagdalozott, vagy nyilazgatta a fából faragott, turbános, varjúbajszos török fejeket.

Ólomból készült katonákkal játszadoxva apjával megvívta a mohácsi ütközetet, ahol a kicsi úrfi nagyapja elesett Lajos király oldalán török nyíllal a torkában; eljátszották Budavár ostromát, Szigetvár, Eger védelmét, a szécsényi csatát... Így tanulta a hadviselés elemeit.

Írni-olvasni Dévay Miklóstól tanult. Az egyszerű mellé a latin is kötelező stúdium volt számára.

Amikor betöltötte a 11. évét, apja elérkezettnek látta az időt egy küllhoni tanulmányútra. Nürnbergbe utazott. Egyesztendő távollét után a megújuló török támadások közepette a főkapitány hazaszóltotta fiát, hogy együtt legyen a családdal.

Bálint úrfi jószívű, de egyben szilaj gyermek volt, már akkor is rebelliskedő és hirtelen haragú. Péter pap - Bornemissza Péter - egykettőre megzabolázta. A szemre cingár, halovány férfiúban türelmes, szívós, makacs lélek lakozott.

Ritka nagy tudását és műveltségét látván Bálint úrfi megszelídült, beadta a derekát, és szorgalmasan tanult. Volaterránus Rafael olasz pap "Commentariorum urbanorum octo et tringinta libri"-jét, azaz Tudós feljegyzések harmincnyolc könyve c. művét választotta tananyagul, s még sok minden mását hatalmas tapasztalatából hozzátéve.

Nagy buzgalommal gyakorolták a verselést meg a prózai fogalmazást is. Gyűjtötték az ízes magyar kifejezéseket, és latin meg német szövegeket, verseket magyarítottak nap mint nap. A mi édes anyanyelvünk eddigi pallérozatlan, vulgáris mivoltában csupán az egyszerűbb igények szolgálatára volt alkalmas, igazi poeta pennája nyomán azonban a legfennköltebb érzelmek és legmélyebb gondolatok kifejezésére is kifejleszthető - mondogatta Péter pap. Élesszemű, bölcs férfiú lévén hamarosan a Poetica, az Aesthetica és a Prosodia tanulmányozásának szentelték a legtöbb időt. Bálint könyveknek élő, tudományéhes kamasszá érlelődött.

Borisz Breszt: Balassi Bálint

/Tolnai Gáborné/

AZ EMLÉKÉV HÍREI

Megjelent a Balassi Bálint Emlékév magyarországi és szlovákiai programja könyvtárunk kiadásában.

A programfüzet eseménynaptár-szerűen sorolja fel a rendezvényeket /mikor, hol, mi, kinek a szervezésében/, ismerteti az emlékév tervezett kiadványait, valamint a rendező szervek, intézmények névsorát és címét.

A kiadvány célja, hogy minden Balassi életútja, költészete iránt érdeklődő tudomást szerezzon a Balassi-év legjelentősebb hazai és szlovákiai rendezvényeiről, s ha teheti részt vegyen azokon.

A programfüzet megtekinthető, igényelhető könyvtárunkban.

* * *

Február 14-én Budapest, a Petőfi Irodalmi Múzeumban, VILÁGBÍRÓ SZEREGEM címmel kiállítás nyílt Balassi Bálint halálának 400. évfordulója alkalmából.

Ugyanekkor nyitották meg a Balassi kortársának, Verancsics Faustus emlékének szentelt kiállítást is.

A Balassi emlékkiállítás október 31-ig, a Verancsics kiállítás augusztus 31-ig tekinthető meg a Petőfi Irodalmi Múzeumban.

Magyar-ének szakos általános iskolai tanár, középiskolai magyartanár vagy, jelenleg a salgótarjáni zeneiskolában népzénetet oktatsz.

Mi indította el a néprajzi pályán?

Már a hatvanas évek végén úgy éreztem, hogy szociáldemokrata és deista világnézetem miatt a pedagógus pálya perifériájára szorultam. Sorsomba nem törődtem bele, így lettem önkéntes néprajzkutató. Magyar nyelv- és irodalomszakom a népmesék gyűjtése,

ének-zene szakom a népzene gyűjtés felé irányított.

Pénzt, fáradságot nem kímélve sokat utaztál. Az ország mely részeit jártad be?

Palócföld falvait cserkésztem be a határon innen és túl, elsősorban Nógrád, Heves és Gömör vidékeit. A palóc táj annyira változatos, annyira szép, hogy mindig élményt jelentettek számomra kiruccanásaim a szürke Salgótarjából.

Bizonyára sok érdekes emberrel találkozottál.

Főleg idős embereket ismertem meg. Számomra az igazi népi tehetségek jelentették a legnagyobb élményt. Ilyen volt pl. Gajdár Béláné zagyarósnai mesemondó. Hadd mondjam el egy esetét! Valamikor a nyolevanas évek közepén Budapesten a Magyar Hanglezgyártó Vállalatnál készítették el egy nagylemezét. Két óra alatt végeztek a felvételekkel, mivel Erzsike néni egy hibát sem ejtett, egy nyelvbottlása sem volt, és pihenés nélkül mondta a meséket egymás után. A jelenlévő mérnökök, technikusok csak ámuldoztak az egyszerű falusi asszonyon, aki nagy színészeket megszégyenítve rekordidőt állított fel, és ugyanakkor kiváló előadásban mondta a meséket.

Kik a segítőd?

A Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutató Csoportja és a Zene-tudományi Intézet. Nógrád megyében

a Mecénás Alapítvány járul hozzá a publikálási költségeimhez.

Megjelentek már népdal-, ballada-, summás dal-, bányászdal-gyűjteményeid, tréfás mesék, gyermekmesék Palócországból. Újabban miket gyűjtesz? A népi tréfákat. A népi tréfák rövidségük, vaskos szókimondásuk miatt hamupipókéjük, mostohagyermekük volt régebben a gyűjtőknek. Mostanában már kezdenek rájuk is figyelni Erdélyben és a Vajdaságban.

Ebből a szép sorból nem maradhat ki egy palóc gyűjtemény, amely néhány év múlva talán napvilágot is láthat.

Mit tanácsolsz a jövő néprajzkutatóknak?

Keressenek kevésbé feldolgozott területeket, aztán mélyedjenek el benne, amennyire csak lehet. Dolgozzanak nagyon tisztességesen, mert a tudományos kutatás a legkisebb hazugságot sem tűri el. Ne törekedjenek gyors sikerre, csak a kitartó, hosszú munka hozza meg az eredményt. Szeressék fanatikusan azt, amit csinálnak, mert az akadályokon csak ez röpteti őket keresztül.

A Kádár-rendszerben alighogy megtört személy voltál a városban, mégsem hagytad el. Miért?

Szüleim, testvéreim, gyermekeim miatt. És még amiatt a fanatizmus miatt, amit említettem.

/Nagy Jánosné/

Egyletek régen és most

1922. február 25-én a salgótarjáni Apolló mozgó termében megalakult a "Magyarországi Kárpát Egyesület Salgótarjáni Csoportja", amely a korábbi nagyközségi Karancs Egyesület jogutódjának vallotta magát.

A Kárpát Egyesület Salgótarjáni Csoportjának alakuló gyűlésén dr. Eötvösvényi Nagy Olivér, országos központi elnök, az 1873-tól működő Kárpát Egyesület legszebb hagyományainak folytatására szólított fel.

A salgótarjáni szervezet így fogalmazott: "... a vezetőség célja Salgótarján vidékének természeti szépségeit feltárni, vezércsillaga pedig a hazaszeretet. Kéri az Istent, hogy adja meg nekünk mielőbb a szabad magyar Kárpátokat..."

A salgótarjáni csoport elnöke dr. Förster Kálmán volt, majd dr. Pitta Lipót rendőr tanácsos. Az alelnöki tisztséget Liptay B. Jenő acélgyári

igazgató és Wagner Rezső bányaigazgató töltötték be. A tagság zömét a város különböző részein élő gyári, bányai tisztviselők, MÁV alkalmazottak, tanárok, helyi iparosok, kereskedők alkották.

Egyleti életük rendszeres volt, az 1920-as és 1930-as években kéthetente bejárták Salgótarján környékének legszebb tájait: Salgót, Pécsköt, Szilvasköt, a bárnai Nagyköt, Ágasvárat, Sirok várát, Gyalyatetőt, Hollóköt.

A túrák időpontját a helyi lapban, "A Munkában", hirdették meg.

Túravezetők voltak: dr. Förster Kálmán, dr. Pitta Lipót, Puschnann Gyula, Szántay István, dr. Dornay Béla.

A csoport dr. Dornay Béla vezetésével eljutott a Balaton környékére és a Bakonyba.

Rendezvényeiket a téli időszakban inkább a társas jelleg határozta meg.

Többek között dr. Förster Kálmán polgármester szórakoztatta a tagságot "vetített képes előadást" tartva nyári autós túrájáról.

A természetjárás, a természet szerete Salgótarján közösségi életében a háború utáni években is tovább élt. A Salgótarjáni Bányász Torna Club fogta össze az acélgyári, a síkúvegyári és a nyugdíjas városi csoportokat.

Napjainkban alakult meg a salgótarjáni Karancs Egylet Sportturisztikai Társaság. Az egyesület céljai érdekében - természetjárás, egészséges életmód - túrákat, kirándulásokat, táborozásokat szervez. Felkészíti - igény szerint - a salgótarjáni diákságot túravezetésre és díjmentesen kalauzolja a Salgótarjánba érkező diákcsoportokat is.

/B. Gy-né/

Védett természeti értékeink

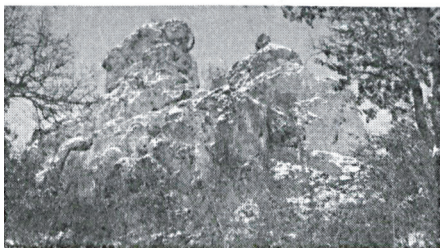
Baglyaskóvár bazalttömbje - Salgótarján -

Salgótarján belterületén a városközponttól alig 10 perc járásnyira nyugatra, lakóházakkal övezett városrészen bukkan elélnk a Medves vidékének legalacsonyabban fekvő és legkisebb tömegű peremvulkáni maradványa. A szokásostól eltérően nem dombtetőn magasodik, hanem egy völgykatlan közepéből emelkedik elő a "kétpúpú" sziklatömb. Zegzugos felszínén sokféle sziklakedvelő növényt találhatunk. Régészeti leletek bizonyítják, hogy a terület már a késő bronzkorban is lakott volt, majd a középkorban várát építettek a sziklán. Erről a legkorábbi írott emlék 1310-ből származik, de tudjuk, hogy a vár a XV. században már el is pusztult. A korabeli metszetek tanúsága szerint azonban romjai még a XIX. század elején is megvoltak.

Irodalom: Nógrád megye védett természeti értékei. 1989.

Fancsik János: Vallomások a Karancs-Medves vidékéről.

/V. I-né/

Évforduló

SZABÓ LŐRINC

Kossuth-díjas költő, műfordító
1900. márc. 31-1957. okt. 3. Bp.

Miskolcon született. Pályáját lírai műfordításokkal kezdte.

Első verseskötete 1922-ben jelent meg "Föld, erdő Isten" címmel.

A Pandora című folyóiratot szerkesztette 1927-28-ban.

A felnőttek mellett a gyerekek is olvassák verseit; gyerekei: Lóci és Kisklára jó ismerőseink azokból a költeményekből, amelyek nekik vagy róluk írt. Életét a Tücsökzene című kötetében mondja el, amely hatalmas, 370 költeményből álló versciklus. Első fejezete a gyermekkoráról szól, annak emlékeit, élményeit idézi.

Szinte a világirodalom minden jelentősebb költőjétől jelentek meg műfordításai, tanúság erre Örök barátaink című gyűjteményes kötet.

SZABÓ LŐRINC

Lóci óriás lesz

WÜRTZ ÁDÁM RAJZAI

VIDÁM TARKABARKA

Szabó Lőrinc Nyitnikék /részlet/

Alszik a hóban
a hegy, a völgy,
hallgat az erdő,
hallgat a föld.

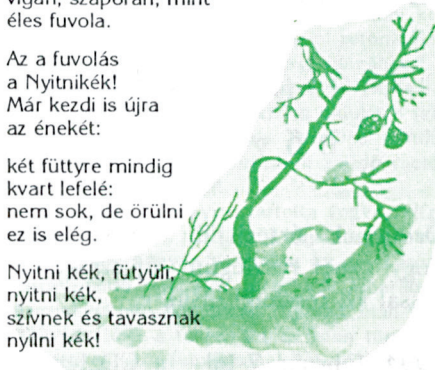
Egyszerre mégis
rezzen a táj:
hármhat füttyül
egy kis madár.

Háromszor hármhat
lűktet a dala,
vígán, szaporán, mint
éles fuvola.

Az a fuvolás
a Nyitnikék!
Már kezd is újra
az énekét:

két füttyre mindig
kvart feléle:
nem sok, de örülni
ez is elég.

Nyitni kék, füttyülni,
nyitni kék,
szívnék és tavasznak
nyitni kék!

GYEREKSZÁJ

Balogh Lajos kiskunhalasi magyartanár gyűjtéséből

- ☐ (József Attila: Ringató) Lehet, hogy szerelme földreül majd mással...
- ☐ (Nemzeti dal) Ki mos, ha kell, halni nem mer.
- ☐ (Népdal-variáció) Felfázott a páva...
- ☐ (Toldi-interpretációk) Toldi Miklós képe úgy robog fel nékem / Majd kilenc-tíz emberöltő légiségben. / Rémlík, mintha lát-nám természetes lövését...

REJTVÉNY

Szólások és közmondások
Magyarázd meg, mit jelentenek az alábbi szólások, illetve közmondások!

- Ravasz, mint a tavasz.
- Hol van (már) a tavalyi hó?
- Tavaszbúza ravasz búza.
- Zöld ágra vergődik.
- Tavaly is csak így éltünk, mégis kiteleltünk.
- Tiszta mint a napfény.

Megfejtésnél segít O. Nagy Gábor: Magyar szólások és közmondások című könyve.

Beküldési határidő: 1994. március 20.

A februári rejtvény helyes megfejtése: 1. Eger - Egry József, 2. Gárdonyi - Gárdonyi Géza, 3. Kőszeg - Kőszegi Imre, 4. Pécs - Péchy Blanka, 5. Tata - Tatay Sándor.

Könyvjutalmat nyert: Buzás Tímea, Érsek-vadkert, Széchenyi I. u. 29.; Mezei Virág, Kazár, Damjanich út 5.; Radics Rozália, Kazár, Damjanich út 5.; Radics Vilmos, Kazár, Diófa út 29.; Tóth Szilveszter, Salgótarján, József A. u. 39.

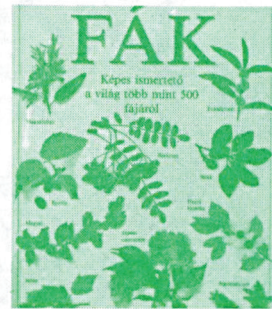
Új könyveink

Coombes, Allen J.: Fák

Ez a szép könyv egy új "természethatározó sorozat" első tagja. A gondosan összeválogatott, csodálatos fényképek, a rövid, lényegre-törő leírások segítséget nyújtanak élő környezetünk, a növények, jelen esetben a fák megismeréséhez.

A képes ismertető a világ több mint 500 fáját és cserjéjét mutatja be.

Kislexikonnal, valamint latin és magyar névmutatóval járul a kötet. Minden kedves olvasónknak ajánljuk.

Beaumont, Émilie: Nézd, mennyi ország, mennyi nép!

Bizonyára már ti is, kis óvodás és iskolás gyerekek kíváncsiak vagytok arra, hogy milyenek Földünk országai és népei! Hogyan öltözködnek, mit esznek, mivel játszanak a világ különböző tájain élő gyerekek?

Milyen házakban laknak? Mit és hogyan ünnepelek?

Mindezekre és még sok más kérdésre kaphattok választ ebből a könyvből. A rajzok pedig abban segítenek, hogy képzeletben bejárjátok a világot.

Az első osztályos gyerekeknek különösen ajánljuk e színes képeskönyvet, mert a szép nagybetűs képaláírások segítségével az olvasást is lehet gyakorolni.

/F. I-né/

VIDEOMOZI

Március 7.

Palásthy György: A varázsló
Színes magyar mesefilm

Március 21.

Fekete István: A koppányi aga testamentuma
Színes magyar kalandfilm

Március 28.

Vadhattyúk
Színes japán rajzfilm

Az előadások kezdete 14.00 óra.

**CHARLIE /CHARLES " BIRD" /
PARKER**
ALTSZAXOFON

"És akkor úgy éreztük, hogy ez a zene már nem jazz. Nem tudtuk, hogy mit fogunk csinálni, de éreztük, a swing már nem arról szól, amit mi szeretnénk játszani."

A negyvenes évek elején igen jelentős és sokak számára váratlan fordulat következett be a jazz történetében. Van egy szűk csoport, amely szakítani akar a swing-zene harmónia - és dallamvilágával, az elcsépeelt ritmus-sémákkal, a hangszerelés közhely-fogásaival.

Az "új hullám" tagjainak újításai széles visszhangra találtak. Ma már látható, hogy Parker és társai tevékenységükkel hogyan alapozták meg a jazz történetének egy új korszakát. Új stílus jön létre: a bebop. A bebop zene - ez nagyjából az egész modern jazzre vonatkozik - alapvetően combo-muzsika.

A nagyzenekari jazz persze nem szűnik meg, de jelentősége a swing-korszakhoz képest határozottan csökken.

A modern kisegyüttes, amint erre a "combination" szóból eredő combo kifejezés is utal, a hangszerösszeállítás széles skáláját vonultatja fel. Ezzel párhuzamosan új, a jazzben idáig nem, vagy alig használt hangszerek tűnnek fel, mint például az orgona, a kürt vagy az oboa.

A trombita megtartja jelentőségét, a modern jazz első számú fúvóhangszere azonban a szaxofon. A bebop egészében az eddigieknél bonyolultabb, zaklatottabb, feszültebb muzsika. A témákhoz és a témákat követő szólókba váratlan, éles hangszívekkel megtűzdelt összetett ritmusok, diszsonáns harmóniák, szokatlan, asszimetrikus frázisok tűnnek fel. Gyakoribbak a gyors tempók, valamint a sok hangból álló, igen gyors, "futkározós" rögtönzések.

Parker önálló zenei gondolatok bemutatására törekszik, ezzel alapvetően meghatározza a modern zenei improvizáció lényegét, ebben tér el a további rögtönzésektől. Pompás zenei- és harmóniavilága, virtuóz technikája és rendkívüli dallami fantáziája emelte mindenki fölé a tragikus korán elhunyt altszaxofonost.

Parker zenei nyelvet, stílust teremtett: improvizációs frázisai, motívumai a modern jazzben szinte mindenütt felbukkannak. Éppen ebben a kifogyhatatlan ötletgazdagságban és rendkívüli feszültségteremtő erőben rejlik zsenialitása. Ahogyan azt a vele együtt játszó muzsikusok is minduntalan megállapították: "Birdre nem lehet nem odafigyelni." E egyszerű muzsikus legfontosabb felvételei már CD-n is megtalálhatók könyvtárunk zenei részlegében.

A Balassi Bálint Könyvtár felvételt hirdet 1994 őszén induló, **középfokú szakképesítést nyújtó könyvtárosasszisztens-iskolára.**

A jelentkezés feltétele: érettségi bizonyítvány.
A képzés időtartama: 5 félév (heti egynapos elfoglaltsággal)

Tandíj fél évre: 10.000 Ft,

amely tartalmazza a jegyzetek árát és a vizsgadíjat is.

Jelentkezési határidő: 1994. május 15.

A jelentkezés írásban történik, név, lakcím feltüntetésével, amelyhez csatolni kell az érettségi bizonyítvány másolatát.

Cím: Balassi Bálint Könyvtár
3100 Salgótarján, Kassai sor 2.

Részletes felvilágosítást a 316-777/21 telefonon
Oroszné Katona Anna ad.

Szolgáltatás - bővülés

Örömmel értesítjük Olvasóinkat, hogy zenei részlegünk új szolgáltatással áll rendelkezésükre.

1994. február 7-től - a CD lemezkölcsönzés mellett - lehetővé tettük hagyományos hanglemezeink kölcsönzését is.

Állományunk összetételéről, a kölcsönzés feltételeiről a zenei részleg munkatársai adnak tájékoztatást személyesen vagy a 316-777/28-as telefonszámon.

ZENÉS PÉNTEK ESTÉK

Március 11-én 18 órától

"KOJAK"

KENNY WHEELER:

Deer Wan

+ MÉG VALAMI MÁS

Március 25-én 18 órától

"KOJAK"

TRIO STENDHAL:

Something happened

+ MÉG VALAMI MÁS

Kiállítás

1994. március 7-én 16 órai kezdettel
nyílik meg

MÉSZÁROS ERZSÉBET

Palóc menyecskék - ecsettel

című kiállításunk

az emeleti galériában.

A kiállítást megnyitja: Korill Ferenc
Nógrád Megye Közgyűlésének elnöke

Néprajzi szempontból

az alkotásokat méltatja:

Dr. Kapros Márta, a balassagyarmati
Palóc Múzeum igazgatója

Közreműködik a REGE Együttes és a
Nógrád Táncegyüttes

A kiállítás megtekinthető április 2-ig.
Minden érdeklődőt szeretettel várunk.

A BALASSI ASZTALTÁRSASÁG PROGRAMJA

Március 11-én 17 órától

MŰHELYNAP

Novelláival bemutatkozik Haga Tivadar

Március 25-én 17 órától

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI ELŐADÁS 5. rész

Előadó: Orbán György

Az Asztaltársaság szeretettel vár minden érdeklődőt programjaira.

NYITVATARTÁS

Hétfőtől-péntekig 10-18 h

Szombaton 9-13 h

TELEFONSZÁMAINK

Központ 316-777

MELLÉKÁLLOMÁSOK

Általános tájékoztatás 31

Kölcsönzés nyilvántartás 28

Szaktájékoztató 25

Gyermekkönyvtár 32

Megyei módszertan, ellátóközpont 20

HÍRMONDÓ Kiadja a Balassi Bálint Könyvtár. Felelős kiadó: Fehér Miklós ig. Megjelenik: havonta IJU ISSN 0865-5286. Szerkesztőbizottság: Balogh Zsuzsanna, Bódi Györgyné, Gecse Zsuzsanna, Oroszné Katona Anna, Várkonyi Istvánné